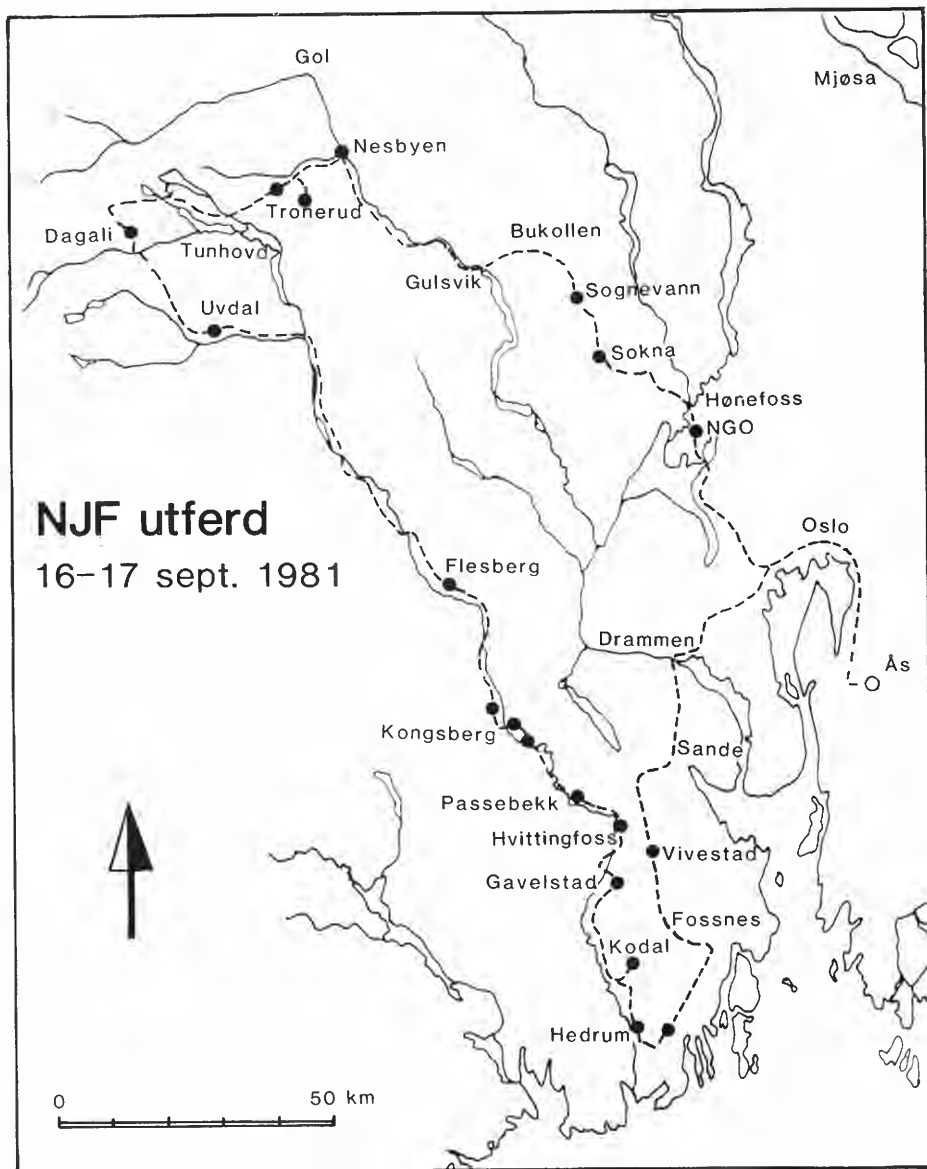

Utferd til Numedal — Lågendalen 16.-17.9. 1981

Melding fra Norsk forening for jordforskning.

Utferden startet fra Landbrukshøgskolen kl. 0700 onsdag morgen 16.09.81 og gikk etter det oppsatte program. Etter en kort stopp for oppsamling av deltakere ved Sentralstasjonen i Oslo og i Sandvika, kunne selve turen starte. Njøs, som ledet turen, ønsket alle vel møtt og Hvatum redegjorde for turens program. Sørensen ga en oversikt over berggrunn og løsmassedannelsene i traktene oppover mot Hønefoss. Ellers fortalte Swift om utbyggingen av vannoverføringen i tunnel fra Holsfjorden til Lierelven for vanningsformål, og Njøs pekte i den anledning på det energimessig gunstige ved vanning i framtida, ved at det ville bli lettere å gi råd om N-mengder når vannfaktoren var under kontroll. Ved Norges geografiske oppmåling ble vi mottatt av jordskifte-kandidat Jan Grimstad og informasjonssjef Asbjørn Svarstad. NGO, grunnlagt i 1773 som et ledd i den tids krigsforberedelser, er vår eldste tekniske etat

og har som hovedformål å kartlegge landet topografisk. Institusjonen flyttet fra Oslo til Hønefoss 2.5.80, til moderne lokaler i vakre omgivelser (13 500 m² gulvareal og vel 30 dekar tomt). For tiden arbeider 190 personer der, hvorav ca. 45 har høyere utdanning. Av utstyr så vi bl.a. en stereoautograf. En EDB Scanner (enestående i verden) fikk vi derimot bare høre om pga. reparasjoner, og etter vel en times tid ble den hyggelige omvisningen avsluttet med generøs overrekkelse av en fersk katalog og et par kart (Oslo-marka og befolkningskart) til hver av deltakerne.

På veien videre fram til kafferast i Sokna ga Bjerke en oversikt over jordbruket i Buskerud og pekte på en heldig kombinasjon av vei/jernbaneregulering og bakkeplanering/nydyrking i området. Geologien kommenterte Sørensen. Vi var nå kommet over på grunnfjellet igjen, og leirsletter/ravineområder og israndavsetninger er her en pa-

*Drøfting av nydyrkingsspørsmål ved et felt i Nes—Nordberg Sameieområde, Nes.
(Foto: K.-J. Jørgensen.)*

rallell til Minnesundstraktene (9000—9500 år f. nåtid).

Etter kaffen litt før kl. 1100 fortsatte vi bl.a. over karakteristiske furumoer, som ligger ved den marine grense på ca. 195 m.o.h. og over en litt svak bru fram til nydyrkingsfelt hos siv.agr.P. Berg. Njøs og Bjerke tok opp nydyrkingssspørsmål på sand og grusavsetninger. På feltet hos Berg (ca. 1000 dekar med myrpreg ved Sognevann, 206 m.o.h.) fikk vi særlig demonstrert en eksepsjonelt tykk aurhelle (40—100 cm) på ca. en halv meters dybde. Prøve for analyse (Fe, Al, Mn, bl.a.) ble tatt ut. Herfra fortsatte vi gjennom Ringerikes høyere områder med bjørnetrakter (Frisvatn—Buvatnet, 376 m.o.h. — Bukollen — m.m.) over Gulsvik fram til Nesbyen og en ny kafferast.

Litt over kl. halv tre fortsatte vi videre opp i høyden med en litt for stor buss på en litt for krokete vei, godt løst av jordstyretekniker Trageton opp forbi Tronerud gård. Her viste eieren, Haraldseter, oss et 50 dekar stort nydyrkingsfelt (775 m.o.h.) som var tatt i bruk til grasproduksjon (timotei, engsvingel) for tre år siden (100—200 m³ stein pr. dekar/kr. 3—400 kostnad pr dekar). Fornminner (slagghauger fra jernvinne i Vikingtiden og før) begrenser videre utvidelser. Nedover igjen diskuterte en (Njøs/Myhr/Bjerke) særlige transportproblemer for husdyrgjødsel i fjellbygdene. Ellers påpekte Jørgensen de tykke morenedekkene i trakten (nær bremaksimum og eventuelt materiale fra tidligere istider).

Litt senere gjorde vi en ny stopp ved enda et nydyrkingsfelt rett ved siden av veien (ca. 40 dekar/ca. 800 m.o.h./400 mm nedbør) tilhørende maskineier Solheim i Nes—Nordberg Sameieområde. Bilde 1. Neste stopp var Tunhovdgrenda. Her omtalte Jørgensen de tykke morenedekker i dalbunnen. Studentene Hvoslef og Åsberg hadde utført jordkartlegging her.

Siste stopp denne dagen gjorde vi ved et sandtak på Dagali hvor Jørgensen fortalte om undersøkelser — særlig av Håkon Rueslåtten — over morenenes kornfordeling, og om mineralforvitring i podsolprofil (spesielt i finsiltfraksjonen). Ca. kl. 1800 ankom vi så til Dagali Pensjonat hvor gode rom og en bedre middag ventet oss.

17. september. Etter en fremskutt frokost reiste vi fra Dagali i skyet friskt høstvær (6° C) litt før kl. 0800. Ellers begynte vi dagen med en kort selvpresentasjon. Dette gjorde flere av oss litt bedre kjent med hverandre. Under videre «guiding» av Bjerke stevnet vi så over i den store høytliggende kommunen Nore og Uvdal (stor som Vestfold og store deler over 900 m.o.h. hvor husdyrholdet står sterkt, bl.a. sauehold). Om «Uvdalsøyene» hvor vi skulle stoppe, fortalte han at dette området utgjør en ca. 3000 dekar stor slette (ca. 450 m.o.h.) som ble oppdyrket etter senkingsarbeider ca. 1920. 20—150 dekar tilhører hvert bruk oppe i dalsiden. Under stoppen møtte vi en av eierne, Fingar Undebakke, som fortalte mer om dyrkningen (silogras/beite) og dyrkningsproblemer (bl.a. om isbrandskader) for dette tidligere sumpland («vasseng»). For isåing av gras etter isbrandskader anbefalte Myhr en spesiell egnet såmaskin, som var prøvd på Fureneset. Jørgensen redegjorde for dannelsen av de 20—30 m tykke sandmassene opprinnelig avsatt som smeltevannsedimenter oppdemt av en terskel i dalbunnen. Etter avreisen fra «Uvdalsøyene» redegjorde Jørgensen videre om geologi (glacifluviale- og fluviale avsetninger, kame-terrasser) og Bjerke om landbruk, fiske, kraftverk m.m. I Flesberg-området hadde gravimetrisk målinger vist løvavsetninger på opptil 140 m's dybde, og vi diskuterte oppdyrkningsmulighetene på en stor sandslette der. Tiden var ellers nå inne for kafferast på Lampeland kafeteria.

Ved Kongsberg redegjorde Holtestaul

om sine hjemstedstrakter, bl.a. litt fra Sølverkets historie. Ved Pikerfoss og et stort grustak (øvre marine grense 176 m.o.h.) gjorde vi igjen stopp, og Jørgensen fortalte om kvartærgeologien i distriktet (flate moer og glacifluviale avsetninger, bl.a. Heistadmoen og Kongsgårdmoen samt om vannforsyningen til Kongsberg by).

Etter passering av Labro-fossen stoppet vi kort ved deltakanten og fortsatte så ned til de marine sedimenter, hvor vi la merke til ravinedannelsene. Ny stopp gjorde vi ved «varvige» marine sedimenter i et gjenfylt basseng (skive-silt iflg. Jørgensen), maks. 180 m ned til fast fjell på Landesletta. Neste stopp var Passebekkdeltaet/Omholt hvor Sørensen redegjorde for sammenhengen til Ski- og Åsmorenene. Området består her av 10–15 m tykke fjordavsetninger av silt og sand med leire i bunnen. Ved passering av Komnæs kirke nevnte han også at den var bygd på sand — kanskje med kvikkleire under — og ved Hvittingfoss viste Jørgensen oss et leirskred i kvikkleire fra 50-årene.

Deretter var det tid for middag på Gavelstad Pensjonat. Her sluttet Havgan Jonsen og geolog Lindberg fra Norsk Hydro seg til oss.

Etter en bedre middag gikk turen videre nedover dalen hvor Sørensen orienterte (Grini grustak, nefelinsyenitt). Ved Holmsfossgrua traff vi Goffeng som avtalt, og deretter dro vi mot Kodal (Andersbotn), hvor Lindberg fortalte oss om apatitt/jernmalm forekomsten (jacupirangitt som i Brasil iflg. Brøgger), som Norsk Hydro har mutet. Malmen er ellers kjent fra 16–1700 tallet som jernmalm (3–3,5 % P i malmen, ca. 1 % P i impregnasjonsonen, og 0,4–0,5 % P i larvikitten omkring). Malmen gir markant skille i bonitet (tykk skog), men kvartæravleiringene kompliserer, og Treschows skoggjødsling likeså. Om malmen ble det bl.a. også sagt at den inneholder fluorapatitt som mange sjeldne jordarter (Lantanider), er av samme kvalitet som malmen fra Kola-halvøya og at den vil kunne dekke Norges forbruk i ca. 50 år. Foreløpig er drift imidlertid ikke lønnsom. Bilde 2.

Blokk fra apatitt/jernmalm forekomsten (jacupirangitt) i Kodal.

(Foto: K.-J. Jørgensen.)

Neste post på programmet var besiktigelse av laguneområdet for septisk slam i Hedrum (finsand—middels sand), hvor A/S NOTEBY/Goffeng er konsulenter. Siden gjennomgikk Goffeng også kartlegging/kart av løsmasser i distriktet. Ellers orienterte Swift underveis til Ramnes om utbyggingen av vanningsanleggene i Brunlanes, Hedrum og i Tjølling, og etterlyste en klimastasjon i dette distriktet.

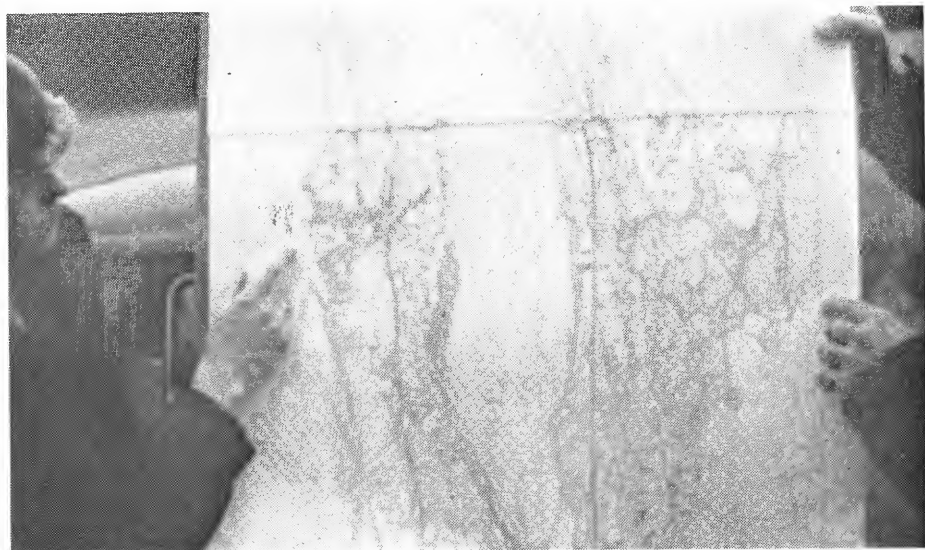
I Vivestad i Ramnes ønsket Solveig Haugan Jonsen oss velkommen og fortalte om sitt hovedoppgavearbeid innen jordkartlegging. Bilde 3. To profil, et

leirjordprofil og et profil i lagdelt leire og sand med lag av organisk materiale (10 cm gytje i bunnen) ble spesielt demonstrert. Mørket seg nå på og kl. 1940 sa vi takk for oss og farvel her.

Når vi nærmet oss Oslo og mens de fleste deltakerne ennå var ombord, avrundet Njøs det hele med bl.a. en takk til sjåføren for dyktig kjøring. Tilbake på Ås var deltakerne derfra ved 2130 tida. Alminnelig inntrykk var at vi på nytt hadde hatt en meget vellykket tur.

22 personer deltok på hele turen og 2 på en del av den.

Øivind Hvatum.

Demonstrasjon av jordkart i Vivestad, Ramnes.

(Foto: K.-J. Jørgensen.)